

<p>Keele- ja kirjanduspädevus (2011)</p> <p>Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk gümnaasiumis on kujundada õpilastes keele- ja kirjanduspädevus, mis tähendab suutlikkust mõista keelt ja kirjandust kui rahvusliku ja eneseidentiteedi alust ja kunstiliiki ning mõista ja hinnata rahvuslikku ning maailma kultuuripärandit. Keele- ja kirjanduspädevus tähendab oskust kasutada keelt erinevates suhtlusolukordades, et saavutada oma eesmärgid, arvestades suhtlusnorme ja keelekasutustavasid. Keele- ja kirjanduspädevus on oskus erinevaid tekste mõista ja luua, analüüsida ning kriitiliselt hinnata.</p> <p>Keele ja kirjanduse õpetamise kaudu taotletakse, et gümnaasiumi lõpuks õpilane:</p> <ol style="list-style-type: none">1) väljendub selgelt, eesmärgipäraselt ja üldkirjakeele normidele vastavalt nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses;2) arutleb loetud, vaadatud või kuulatud teksti põhjal teemakohaselt ja põhjendatult;3) teab tekstide ülesehituse põhimõtteid, koostab eri liiki tekste, kasutades alustekstidena nii teabe- ja ilukirjandustekste kui ka teisi allikaid neid kriitiliselt hinnates;4) hindab kriitiliselt meedia- jm avalikke tekste, tunneb ära tekstide mõjutusvahendid;5) mõistab kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist ja kultuurilist tähtsust;6) väärtustab kirjanikke kui loojat ning kirjandust kui tunde- ja kogemusmaailma rikastajat, kujutlus- ja mõttemaailma arendajat;7) teab eesti ja maailmakirjanduse olulisemaid autoreid ning kirjandusteoseid, seostab neid ajajärgu ja kultuurikontekstiga;8) tunneb tähtsamaid kirjandusvoole ja -žanre, eristab kirjandusteksti poeetilisi võtteid ning peamisi kujundeid;9) analüüsib ja tõlgendab eri liiki kirjandusteoseid.	<p>Valdkonnapädevus (2023)</p> <p>Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk gümnaasiumis on kujundada õpilastes keele- ja kirjanduspädevus, mis tähendab suutlikkust mõista keelt ja kirjandust kui rahvusliku, riikliku ja iseenda identiteedi alust ning väärtustada keelt ja kirjandust rahvusliku ning maailmakultuuri osana. Keele- ja kirjanduspädevus hõlmab teadmisi ja oskusi, kujundamaks keele- ja kultuuriteadlikku inimest, kes käitub nii suulises kui ka kirjalikus väljenduses verbaalsele ja sotsiaalsele kontekstile vastavalt. Keele- ja kirjanduspädevus tähendab oskust eri liike tekste mõista, luua, analüüsida ja kriitiliselt hinnata.</p> <p>Keele- ja kirjandusõpetusega taotletakse, et gümnaasiumi lõpuks omandab õpilane järgmised valdkonnapädevused:</p> <ol style="list-style-type: none">1) väärtustab keelt ja kirjandust kui (rahvus)kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendajat ning mõtlemis- ja tunnetusvahendit, teadvustab keelt identiteedi osana, väärtustab keelelist ja kultuurilist mitmekesisust;2) toimib keeleteadlikult, väljendub selgelt, eesmärgipäraselt ja üldkirjakeele normidele vastavalt nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses, märkab ja arvestab keeles toimuvaid muutusi;3) mõistab, analüüsib ja hindab kriitiliselt eri liiki tekste ning eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, austab intellektuaalomandit;4) arendab oma loovvõimeid, kirjutab ja esitab eri tüüpi ning eri žanris tekste, kasutab tekstiloomes sobivaid ja asjakohaseid alustekste;5) mõistab keele ja kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist ja kultuuriväärtust ning tähtsust iseenda arengus;6) väärtustab lugemist, suunab oma lugemust, oskab ise valida kirjandusteoseid jm lugemisvara, arendab lugedes oma tunde-, kogemus- ja mõttemaailma, täiendab enda keele- ja kultuuriteadmisi.
<p>Õppeaine kirjeldus</p> <p>Kirjandusõpetus on gümnaasiumis üks keskseid kultuuri- ja kunstiaineid, mis aitab kujundada noore inimese esteetilisi ja eetilisi tõekspidamisi, rikastada vaimu ja väljendusoskust, mitmekesistada suhtlust, mõista võõrast kogemust ning mõtestada sügavamalt ühiskonda ja kultuuri. Kirjandusõpetuse ülesanne on tagada kultuuri järjepidevus ning</p>	<p>Õppeaine kirjeldus</p> <p>Kirjandus on gümnaasiumis üks keskseid kultuuri- ja kunstiaineid, milles õpilane kujundab oma esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, rikastab suhtluskultuuri ja väljendusoskust, teadvustab kultuuri eripära ja mitmekesisust ning mõtestab ühiskonna- ja kultuurinähtusi sügavamalt. Kirjandus kui õppeaine suunab õpilast mõistma ja</p>

ühiskonna jätkusuutlikkus. Gümnaasiumi kirjandusõpetus, toetudes põhikooli kirjandustundides omandatule, jätkab teksti- ja lugejakeskset õpet. Erilist tähelepanu pööratakse ilukirjandusteose kui terviku mõistmisele ning tekstide analüüsile ja tõlgendamisele eri vaatepunktidest. Kuna sõnakunsteos põhineb kujundil, siis on ainesis rõhutatud kirjanduse kunstilist aspekti, mis hõlmab kirjanduse poeetika tundmist ning kujundlikkuse mõistmist selle mõttelis-tundelises ühtsuses ja mitmetähenduslikkuses. Diakroonilise, s.o kirjandusloolise käsitluse kõrval on eelistatum sünkrooniline, s.o voolule, suunale, žanrile või teemale keskenduv käsitlus või nende kahe põiming, kus tekstikeskselt analüüsilt liigutakse tekstivälise taustade, ülevaadete ja seosteni. Võimaluse korral vaadeldakse eesti ja maailmakirjandust võrdlevalt. Kirjandusõpetus juhindub õppeainesisest lõimingust, kus mitmesugused keelelised, teaduslikud, ajaloolised ja kultuurilised teadmised ning oskused on omavahel täiendussuhtes, kuid pöörab tähelepanu ka ainetevahelisele lõimingule, aidates paremini aru saada kunstist, muusikast, teatrist, filmist, pärimuskultuurist ning tänapäeva kultuurist laiemaltki. Kultuuriloolise tausta konkretiseerimiseks on vaja kirjanduse kõrval osutada teistelegi õppeainetele: ajaloolise, ühiskonna- ja inimeseõpetusele, geograafiale, muusikale, kunstile, filosoofiale jt. Kirjanduse kohustuslikud kursused nende soovituslikus järjekorras võtavad arvesse õpilase abstraktse mõtlemise võimet, selle arengut ja lugemuse suurenemist. Kursused pakuvad ainesiseseid ja -väliseid lõiminguvõimalusi, nende järgnevus eeldab ja kasutab varem õpitut. Kursuste sees võib õppesisu järjekorda vajaduse korral muuta, lõhkumata seejuures selle sisulist tervikut ja aineoloogikat. Kursuse jooksul loetud tervikteoseid seostatakse vastavate teemadega. Tervikteoste valiku teeb õpetaja, lähtudes kooli ja klassi eripärast. Kursuste õppesisu märgitud autorite ning kirjandusteoste valikul on arvestatud eesti ja maailmakirjanduse, klassika ning nüüdiskirjanduse põhjendatud proportsioone. Lugemisvara valikul tuleb lähtuda teoste potentsiaalset üldpädevuste kujundamiseks ja läbivate teemade käsitlemiseks ning žanrilise mitmekesisuse põhimõttest. Õppesisu nimetatud teoste hulgast valib õpetaja lähemaks vaatluseks õpilaste soove ja võimeid arvestades õpitulemustes sätestatud arvu tervikteoseid. Ülejäänud autorite loomingut tutvustatakse kas ülevaatlilikult või lühemaid tekstinäiteid analüüsides ning tõlgendades. Autorite ja nende teoste kordumine eri

väärtustama nii varasema kui ka praeguse aja kultuuri ning panustama ka ise kultuuri tarbimisse ja loomisse.

Gümnaasiumi kirjandusõpetuses toetub õpilane põhikooli kirjandustundides omandatule. Lugemis- ja tekstitoimingud on jätkuvalt kirjandusõpetuse loomulik ja vajalik alus, sest kirjandust saab õppida vaid lugedes. Teoseid käsitledes keskendutakse lugeja kaasaloovale rollile, tõstetakse esile tema seisukohti ja hinnanguid, rõhutatakse tekstiga suhtlemise tunnetuslikku ja kogemuslikku külge. Lugeja vastuvõtuvõimet arendades, eri žanris tervikteoseid ja tekstikatkendeid analüüsides ning tõlgendades õpilane tajuma elulisi olukordi ja taustu, lahkama aktuaalseid teemasid ja probleeme ning märkama vaatepunktide erinevust arvamuste ja hoiakute kujunemisel. Lugeja vaatepunkti rõhutavat teosekäsitlust täiendab kirjandusteadausliku sihiseadega tekstikeskne lähenemisviis, kus metakeele kaudu keskendutakse teose sisemiste seaduspärasuste avastamisele. Kuna sõnakunsteos põhineb kujundikeelel, siis omandab õpilane lugedes oskuse hinnata ja mõista ilukirjanduse poeetikat selle mõttelis-tundelises ühtsuses ja mitmetähenduslikkuses.

Diakroonilise, s.o kirjandusloolise käsitluse kõrval on eelistatum sünkrooniline, s.o voolule, žanrile ja teemale keskenduv käsitlus, või ka lähenemisviis, kus tekstikeskselt analüüsilt liigutakse tekstivälise taustade, ülevaadete ja seosteni. Tekstivälist konteksti uurides mõistab õpilane mitmesuguste keele-, ajaloo- ja kultuuriteadmiste olulisust teose kui terviku mõistmisel. Kultuuriloolise tausta kujundamisel märkab õpilane seoseid teiste õppeainetega, nagu ajaloo, inimese- ja ühiskonnaõpetuse, geograafia, muusika, kunsti ja filosoofiaga ning väärtustab kirjandust kultuuriruumi olulise osana.

Õppeaine põhisisu on kirjandusteoste lugemine ja käsitlemine, mis arendab esteetilist tunnetust, ent soodustab ka rahvuskultuurilise teadvuse ja eneseteadvuse arengut. Erilist tähelepanu pööratakse ilukirjandusteose kui terviku mõistmisele ning teksti analüüsile ja tõlgendamisele eri vaatepunktidest. Kirjandus võimaldab õpilasel teadvustada oma mina ja ainulaadsust muutuvast maailmas ning soodustab elueesmärkide teadlikku valikut. Kirjanduse käsitlemine gümnaasiumis on suunatud eelkõige sellele, et arendada lugejateadvust ning isiksuslikku – vastutavat ja emotsionaalset suhet kirjandusega.

Kohustuslikud kirjanduskursused nende soovituslikus järjekorras – „Pärimus ja kirjandus“, „Identiteet ja eesti kirjandus“, „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses“ I, „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses“ II, „Kirjandus ja ühiskond“ – võtavad arvesse õpilase abstraktse mõtlemise võimet, selle arengut ja lugemuse suurenemist. Kursused pakuvad ainesiseseid ja -väliseid lõiminguvõimalusi, nende järgnevus eeldab ja kasutab varem õpitut. Kursuse sees võib õppesisu järjekorda vajaduse korral muuta, lõhkumata seejuures selle sisulist tervikut ja vertikaalset aineoloogikat. Kirjandusteoste võrdlev käsitlus, sh eesti ja maailmakirjanduse kõrvutamise on soovituslik lähenemisviis, mis

kursuste õppesisus on taotluslik: eesmärk on võimaldada õpetajal kursusi üles ehitada paindlikult. Eesti keelest erineva emakeelega õpilastel on soovitatav lugeda ja analüüsida üht kirjandusteost tema kodukeelt esindava maa kirjandusest. Gümnaasiumi kohustuslike kirjanduskursuste roll on õpetada tundma ja kasutama kirjandusmõisteid, eristama kirjandusvoole ja -žanre ning paigutama neid ajastu konteksti, analüüsima ja tõlgendama eri liiki kirjandusteoseid; anda ettekujutus tähtsamate maailma ja eesti kirjanike loomingust ning kirjandusloolisest tähtsusest; avada kirjanduse tähtsus eri ajastute ning mõttevoolude peegeldajana; harjutada lugema ka suuremat vaimset pingutust nõudvaid tekste ning kujundada noorte inimeste kirjanduslikku maitset. Valikkursused seovad kirjandust teiste kunstiliikidega ning käsitlevad metakirjanduslikke teemasid. Nende kursuste funktsioon on avardada õpilase üldist maailmapilti ja pakkuda sügavamad sissevaadet kirjandusse.

võimaldab esile tuua teostevahelisi haakumisi ja põrkumisi näiteks voolu, stiili, žanri, teema, sündmustiku, karakterikujutuse või mis tahes muul tasandil.

Kursuse „**Pärimus ja kirjandus**“ kaudu mõistab õpilane kirjanduse mütoloogilisi ja pärimuslikke juuri, kultuuri järjepidevust iidsetest aegadest tänaseni ning iseenda seotust selle lõputult jätkuva ahelaga. Pärimus on kogu kultuuri alus ja ühel ajal nii maailmapildi looja kui ka säilitaja. Õpilane teadvustab pärimusel põhinevat ilukirjandust lugedes, kui suurel määral tugineb kogu kultuur arhetüüpidele ja müütilistele motiividele. Kursuse käigus teadvustab õpilane tänapäeva kirjanduse seoseid näiteks antiikmütide ja eestlaste mütoloogilise maailmapildiga. Euroopa kultuuri mõistmiseks on möödapääsmatu tunda ka piibli lugusid, mis vääriavad praeguses maailmas rohkem teadvustamist.

Kursus „**Identiteet ja eesti kirjandus**“ keskendub identiteediloomele, eeskätt sotsiaalse, rahvusliku ja kultuurilise identiteedi kujutamisele eesti kirjanduse näitel. Kursus aitab õpilasel mõista kirjanduse rolli identiteetide peegeldaja ja kujundajana, ühtlasi näidata, kuidas identiteetid ajas ja ruumis dünaamilise ja dialoogilise protsessi käigus muutuvad, samastumist ja eristumist võimaldavad. Kursuse fookuses on rahvusliku identiteediga – eeskätt eestlusega – seotud teemad ja probleemid nii ajaloo kui ka tänapäeva vaatenurgast. Laiemalt käsitletakse mitmesuguseid rahvuskultuurilisi identiteete, mille tuumväärtused avanevad kirjanduslike narratiivide (lugude) ja kujundite (sümbolite) kaudu. Teoste valik suunab õpilast lugema Eesti autorite loomingut ja väärtustama seda kui rahvuskultuurilist identiteeti vahendavat lugemisvara.

Kursuste „**Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses**“ I–II käigus saab õpilane ettekujutuse maailmakultuuri kui terviku arengust, mis avaldub paljude Euroopa rahvuskirjanduste mitmekesisuses. Esimene kursus hõlmab ajavahemikku antiigist romantismini ja teine realismist postmodernismini.

Kursused toetavad õpilase kultuuriteadvuse ja süsteemsemate kirjandusteadmiste kujunemist. Erinevalt teistest gümnaasiumi kirjanduskursustest on kirjandusloo kursused üles ehitatud kronoloogilisel põhimõttel, mis ei tähenda seda, et võrdse põhjalikkusega peaks käsitlema kõiki ajastuid. Nagu teistegi kirjanduskursuste puhul jääb õpetajale vabadus valida, millistele teostele, žanritele, vooludele ja ajastutele rohkem keskenduda. Kursused arendavad oskust mõista kirjandusteost mingi ajastu, voolu või žanri kontekstis. Oluliseks oskuseks on märgata tunnuseid, poeetilisi väljendusvahendeid ja leida infot, mille alusel tekste analüüsida ja tõlgendada.

Kursustel õpitu aitab näha põhjuslikke seoseid ajaloolise kultuurisituatsiooni ja sellel ajal sündinud loomingu vahel. Õpilasel on kergem mõista kirjandusvoolude tekkepõhjust, erinevusi ja arengut, kui need on esitatud kronoloogilises järgnevuses ja võimaldavad omavahelist võrdlemist. Teoste käsitlemine kirjandusloolises järgnevuses võimaldab õpilasel paremini tajuda kirjandust protsessina, mitte üksikute kirjandusteoste jadana.

Ajaloolisi kirjandusžanre tänapäevaste näidetega kõrvutades saab leida põnevaid seoseid.

Kursus „**Kirjandus ja ühiskond**“ võimaldab õpilasel kirjanduse kaudu paremini mõista ümbritsevat maailma, inimese ja ühiskonna suhteid, aga ka kirjanduse laiemat ühiskondlikku tähendust ja olulisust maailmas toimuvate muutuste märkamisel, teadvustamisel, mõtestamisel ja kujundamisel. Kursus, mis hõlmab olulisi kirjandus- ja mõttevoole ning ühiskonna ja kultuuriga seotud praktikaid, põhineb peamiselt 20. ja 21. sajandi kirjandusel, sest ühiskondlikud muutused on olnud neil ajajärkudel kõige suuremad ning nende tähtsus murranguline. Kursus võimaldab kirjanduse kaudu analüüsida nii mineviku kui ka tänapäeva ühiskonna probleeme. Kursus ei eelda kronoloogilist lähenemist, vaid võimaldab rakendada kontsentrilist teemaõpet ning eesti ja maailmakirjanduse võrdlevat käsitlemist.

Igal kursusel loeb õpilane läbi kolm kuni neli tervikteost, võimekamad õpilased rohkem. Lugemisvara valikul arvestatakse eesti ja maailmakirjanduse, klassikalise ja tänapäeva kirjanduse ning eri žanre esindavate luule-, proosa- ja draamateoste tasakaalustatud proportsioone ning nais- ja meesautorite esindatust. Kohustuslike tervikteoste valiku teeb õpetaja, arvestades nii kooli eripära kui ka õpilaste huvisid ja võimeid. Valitud lugemistekstid võimaldavad käsitleda kursuste õppesisu ja saavutada õpitulemused ning toetavad üld- ja valdkonnapädevuste kujundamist. Ülejäänud autorite loomingut tutvustatakse kas ülevaatlikult või lühemaid tekstinäiteid käsitledes. Eesti keelest erineva emakeelega õpilastel on soovitatav lugeda kirjandusteoseid nende kodukeelt esindava maa kirjandusest.

Gümnaasiumi kirjandusõpetuses innustatakse õpilast lugema suuremat vaimset pingutust nõudvaid tekste, mis aitavad arendada tema lugejaoskusi, rikastada mõttemaailma, avardada tunnetusvälja ja kujundada kirjanduslikku maitsemeelt. Lugemisvõimeid arendades ja väärtkirjandust (sh tüvitekste ja klassikateoseid) tundma õppides eristab õpilane kirjandusvoole ja -žanre, omandab nende analüüsiks vajaliku mõistevaramu ning suudab käsitletud teosed paigutada ajastunähtuste ja mõttevoolude konteksti. Kirjandusmõistete tundmine on omakorda vajalik selleks, et tekste analüüsida ja kirjandusruumis orienteeruda.

Selleks et hoida kultuuri järjepidevust ning kujundada põlvkondlikku ja rahvuslikku ühisteadvust, on gümnaasiumis oluline lugeda ja ühiselt käsitleda eesti kirjanduse klassikuid ja tüvitekste, teiste hulgas A. H. Tammsaare „Tõde ja õigust“ (I osa), A. Gailiti ja J. Krossi loomingut, katkendeid F. R. Kreutzwaldi „Kalevipojast“, samuti B. Alveri, P.-E. Rummo, J. Kaplinski, J. Viidingu ja D. Kareva luulet.

Erinevate kirjanduskursuste lugemisvara interpreteerides mõistab õpilane kirjanduse rolli inimese, rahvuse ja ühiskonna arengu peegeldajana ning väärtustab lugemist elukestva eneseharimisviisina. Lugemiskogemust jagades harjub õpilane väärtustama

seada kui vaimset naudingut ja rahuldust pakkuvat suhtlustava. Õpilane leiab endale huvipakkuvat lugemisvara, kasutades erinevaid otsinguvõimalusi (e-kataloogid, lugemisblogid, foorumid, taskuhäälingud), tunneb kirjandusteose vastuvõtu spetsiifika sõltuvust raamatu tehnoloogilisest vormist (trüki-, audio- ja e-raamat) ja valib endale sobiva.

Kirjandustundides tegeldakse ka aime- ja teadustekstidega (nt esseed, arvustused, uurimused), mis on seotud eelkõige kirjanduse ning kirjanike ja teiste kultuurilooliselt tähenduslike isikutega. Kirjanduskriitiliste ja -looliste tekstide kaudu avatakse kirjanikke mõjutanud asjaolusid ning tekitatakse huvi inimese isiksusliku arengu ja kultuuriloo vastu, ühtlasi õpitakse kriitika toel tundma teose kirjanduslikku ja ajaloolist konteksti ning mõistma sügavamalt teose poeetilist aegruumi.

Kirjandusõpetuse oluline osa on mitmekülgne tekstilooime, sh eri tüüpi (nt arutlus, kirjeldus) ning žanri tekstide kirjutamine (nt kiri, kõne, esse, dialoog). Lugemiskogemuse jagamine, oma mõtete ja tunnete verbaalne väljendamine loob eelduse isiklikumaks suhteks kirjandusega ja kogu õppeprotsessiga ning pakub õpilasele võimaluse olla isikupärane ja loov. Loominguline eneseväljendus kirjanduse õppimisel hõlmab suhtlemist ka veebikeskkondades, info hankimist ja kriitilist hindamist, digitaalse sisu loomist (nt esitlus, veebiartikkel, lühifilm), selle muutmist ja taasesitamist.

Kirjandusõpetuse kaudu suunatakse õpilast mõistma kunstiliikide vahelisi seoseid, avastama viise, kuidas kirjanduslikke süžeesid, karaktereid, teemasid ja motiive kasutatakse ning teatris, filmis, muusikas ja kujutavas kunstis edasi arendatakse. Kirjandus lõimub eeskätt keeleõpetusega, aga ka kõikide teiste õppeainetega ning toetab õppesisu ja õpitulemuste kaudu õppekava üld- ja valdkonnapädevuste kujundamist ning läbivate teemade käsitlemist. Kirjandusõpetuse õpitulemuste saavutamist toetavad kirjandusteostel põhinevad mängufilmid ja kirjanike elulugudest ajendatud dokumentaalfilmid, samuti kirjandusteemalised audio- ja videomaterjalid veebikeskkondades, sh raadio- ja telesaated.

Kirjandustundide õppetegevused on mitmekesised, nende kaudu arendatakse erinevaid oskusi, kus õpilane arutleb, analüüsib, seostab ja võrdleb, rakendab teadmisi ja oskusi praktikas, mõtleb ja tegutseb loovalt. Kirjandusõpetust toetavad erinevad õppevormid (nt uurimuslik, projekt- ja reisiõpe) ja -tegevused (nt õppekäik teatrisse, muuseumisse ja raamatukokku, kohtumised kirjanike ja tõlkijatega, osavõtt olümpiaadidest ja konkurssidest, teemapäevade korraldamine). Õpitulemustes pööratakse tähelepanu kirjanduse multifunktsionaalsusele ning kirjandusliku suhtluse mitmesuunalisusele.

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi kirjandusõpetusega taotletakse, et õpilane:

Gümnaasiumi lõpuks taotletavad teadmised, oskused ja hoiakud

Õpilane:

<p>1) loeb ja väärtustab nii eesti kui ka maailmakirjanduse olulisemaid autoreid ja kirjandusteoseid, suhestab loetut teose ajastu ning tänapäevaga;</p> <p>2) mõistab kirjandust kui kunstiliiki ja kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist ja kultuurilist tähtsust;</p> <p>3) väärtustab kirjandust kui tunde- ja kogemusmaailma rikastajat, kujutlus- ja mõttemaailma arendajat ning väärtushinnangute ja maailmavaate kujundajat;</p> <p>4) loeb ilukirjandust, sealhulgas nii proosat, luulet kui ka draamat, tunneb tähtsamaid kirjandusvoole ja -žanre ning eristab kirjandusteksti poeetilisi võtteid ja peamisi kujundeid;</p> <p>5) mõistab sõnakunsti väljendusvahendite mitmekesisust ning nende erinevusi ja sarnasusi võrreldes teiste kunstiliikidega (teater, film, kunst, muusika);</p> <p>6) oskab kirjandusteksti seletada, mõistab kirjandusteksti mitmeti tõlgendatavust ning erinevate kultuurikontekstide tausta teose mõistmisel, näeb kirjanduses inimese ja maailma mõistmise mudelit;</p> <p>7) analüüsib kriitiliselt erinevaid kirjandusteoseid ning infoallikaid, arendab nii suulist kui ka kirjalikku väljendus- ja arutlusoskust ning loovust.</p> <p>8) väärtustab kirjanikku kui loojat ning tunneb ainevaldkonnaga seotud ametite olemust ja väärtust ühiskonnas.</p>	<p>1) mõistab kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist, rahvus- ja maailmakultuurilist tähtsust ning selle rolli individuaalse ja kollektiivse identiteedi kujundamisel;</p> <p>2) arendab ja rakendab oma loovvõimeid, koostab eri laadis ja žanris tekste, väljendab ennast nii suuliselt kui ka kirjalikult, lähtudes eesmärgist, situatsioonist ja kontekstist;</p> <p>3) tunneb mitmekülgsemalt ja sügavamalt kirjandusteose poeetikat, tekstianalüüsi ja -tõlgenduse eri võimalusi, avab kirjanduse põhiliikide suhteid ja vorme;</p> <p>4) mõistab kirjanduskeele kujundlikkust selle mitmetähenduslikkuses, kujundab kirjanduse kaudu oma esteetilisi ja eetilisi hoiakuid, seostab kirjandust teiste kunstiliikide ja eluvaldkondadega;</p> <p>5) loeb eri laadis ja žanris eesti ja maailmakirjandusteoseid, analüüsib ja tõlgendab neid eri vaatenurkadest, näeb kirjandustekstide kaudu maailma ja iseenda mõistmise võimalusi.</p>
<p>Gümnaasiumi õpitulemused</p> <p>Gümnaasiumi lõpetaja:</p> <p>1) oskab tuua näiteid maailmakirjanduse eri voolude ja žanride, teoste ja nende autorite kohta ning seostab neid ajajärgu ja kultuurikontekstiga;</p> <p>2) teab eesti kirjanduse peamisi arengusuundi ning tähtsamaid autoreid ja teoseid;</p> <p>3) oskab avada oluliste teoste tähenduse eesti kirjanduse taustal ning iseenda kui lugeja vaatepunktist;</p> <p>4) oskab loetut mõtestada nii selle loomisaja kontekstis kui ka leida paralleele nüüdisajaga ning iseenda ja üldinimlike probleemidega;</p> <p>5) teab peamiste tekstianalüüsiks tarvilike põhimõistete tähendust ja oskab neid ilukirjandusteose poeetikat analüüsides kasutada;</p> <p>6) mõistab ilukirjandusliku keelekasutuse eripära ja stiili seoseid teksti sõnumiga;</p>	<p>Uues ei ole sellisel kujul.</p>

7) oskab leida proosa- või draamateksti teema, sõnastada probleemi ja peamõtte, iseloomustada jutustaja vaatepunkti, tegevusaega ja -kohta, miljööd, süžeed ja tegelasi ning ülesehitust ja keelekasutust;
8) oskab iseloomustada ja võrrelda teose tegelasi, analüüsida nende omavahelisi suhteid ning funktsioone narratiivis;
9) oskab ilukirjandusteksti kasutades nii suuliselt kui ka kirjalikult argumenteerida, oma seisukohti väljendada ja kaitsta;
10) eristab kunstiväärtuslikku kirjandust meelelahutusest;
11) oskab võrrelda eri kunstiliike ning tuua näiteid kirjandus-, filmi- ja teatrikeeles erinevuste kohta;
12) märkab teostes peituvaid eetilisi, esteetilisi ja humaanseid väärtusi, suhestab oma ja kirjandusteose väärtuste maailma, põhjendab oma kirjanduslikke eelistusi ning jagab lugemiskogemusi.

I kursus „Kirjandusteose analüüs ja tõlgendamine“

Õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) on tutvunud vähemalt kolme kirjaniku loomingulooga, mõistab nende loomingu tähtsust kultuuri ja kirjandusloos ning iseloomustab autorite stiili;
- 2) analüüsib ja tõlgendab loetud proosateoste sisu- ja vormivõtteid: nimetab teema, sõnastab probleemi ning peamõtte, iseloomustab tegevusaega ja -kohta, jutustaja vaatepunkti, tegelaste suhteid, olustikku, sündmustikku ning kompositsiooni;
- 3) analüüsib ja tõlgendab loetud luuletuste sisu ja vormivõtteid: nimetab teema ning põhimotiivid, iseloomustab vaatepunkti, kujundi- ja keelekasutust, riimi, rütmi ja salmilisust, kirjeldab meeleolu ning sõnastab mõtte;
- 4) on läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt kolm pikemat proosateost, lisaks novelle eesti ja välisautoritelt ning ühe eesti autori luulekogu.

Valikkursus „Müüt ja kirjandus“

Õpitulemused Kursuse lõpus õpilane:

- 1) kirjeldab mütolooilisi elemente eestlaste maailmapildis;
- 2) teab eesti rahvuseepose sünnilugu ja sisu ning kultuuri- ja rahvusloolist tähtsust;
- 3) selgitab müüdi kui arhetüüpse žanri ja tänapäeva müütide olemust ning mõtestab pärimust õpitu ja iseenda kogemuse põhjal;
- 4) nimetab arhetüüpseid müüdimotiive ning leiab neid käsitletavaist ilukirjandusteoseist;

Kursus „Pärimus ja kirjandus“

Õpilane:

- 1) loeb läbi vähemalt kolm tervikteost, ilukirjandusteoste katkendeid ja kursuse sisuga seotud teabetekste;
- 2) analüüsib ja tõlgendab loetud tekste nii suuliselt kui ka kirjalikult ühisarutelus ja individuaalselt, jagab oma lugemiskogemusi;
- 3) mõtestab pärandkultuuri olemust, funktsioone, väljendusvõimalusi ja tähendust tänapäeva kultuuris ja ühiskonnas ning iseenda kogemuse põhjal;
- 4) nimetab müütide ja arhetüüpsete tegelastega seotud narratiive ning arhetüüpseid müüdimotiive, leiab neid käsitletavatest ilukirjandusteostest;
- 5) analüüsib kirjandusteose teemat, süžeed, tegelasi ja ideestikku nii müüdimotiividest kui ka eetilistest ning esteetilisest väärtustest lähtuvalt;
- 6) kirjeldab eesti rahvuseepose sünnilugu ja sisu, kultuuri- ja rahvusloolist tähtsust, nimetab eepose arhetüüpseid tegelasi, teemasid ja motiive ning analüüsib nende kasutamist teiste autorite loomingus;
- 7) analüüsib ja hindab luule-, proosa- ja draamateoste poeetikat, väljendusvahendite mitmekesisust ja tähendust;
- 8) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab kirjandustekstidele tuginedes oma sõnavara.

<p>5) tunneb loetud müütide ja arhetüüpsete tegelastega seotud narratiive ja motive ning leiab neid käsitletavaist ilukirjandusteoseist;</p> <p>6) analüüsib kirjandusteoste teemat, süžeed ja tegelasi nii müüdimotiividest kui ka eetilistest ning esteetilisest väärtustest lähtuvalt;</p> <p>7) tunneb ära ja analüüsib folkloorse pärandi kasutamist autoriloomingus ning selgitab kirjandus(teos)e tähenduse muutumist ajas;</p> <p>8) on terviklikult läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt neli proosa- või draamateost.</p>	
<p>II kursus „Kirjandus antiigist 19. sajandi lõpuni“ Õpitulemused Kursuse lõpus õpilane:</p> <p>1) iseloomustab õppematerjalidele toetudes eri ajastute kirjandust ja kirjandusvoole, nimetades nende ajapiirid ja tunnused, tähtsamad žanrid, teosed ning autorid;</p> <p>2) määrab eesti kirjanduse tekkeaja ning võrdleb selle kujunemist muu Euroopa kirjanduse arenguperioodidega;</p> <p>3) mõistab ning hindab käsitletavate kirjandusteoste humaanseid, eetilisi ja esteetilisi väärtusi;</p> <p>4) on läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt neli proosa- või draamateost eesti või maailmakirjandusest, tundes teoste ning nende autorite kohta üldises kultuuri- ja kirjandusloos.</p>	<p>Kursus „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses I“ Õpilane:</p> <p>1) loeb läbi vähemalt kolm tervikteost, analüüsib ja tõlgendab loetud teoseid nii ühisaruteludes kui ka individuaalses tekstiloomes, jagab oma lugemiskogemusi;</p> <p>2) selgitab kirjandusperioodide ajalist järgnevust antiikkirjandusest romantismini ning nende seost ajaloo- ja kultuurikontekstiga;</p> <p>3) leiab kirjandusteosest ajastule või voolule iseloomuliku mõtteviisi ja väärtushinnangute kajastusi;</p> <p>4) eristab tekstinäidete põhjal eri žanre ja kujutamisi, võrdleb vähemalt kahe teose sisu, väljenduslaadi ja ülesehitust;</p> <p>5) kommenteerib loetud tekstikatkendeid ja tervikteoseid nii suuliselt kui ka kirjalikult, arutleb erinevate seisukohtade, peamiste teemade ja probleemide üle;</p> <p>6) analüüsib ja hindab luule-, proosa- ja draamateoste poeetikat, väljendusvahendite mitmekesisust ja tähendust;</p> <p>7) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab kirjandustekstidele tuginedes oma sõnavara.</p>
<p>III kursus „Kirjanduse põhiliigid ja žanrid“ Õpitulemused Kursuse lõpus õpilane:</p> <p>1) eristab õppematerjalidele toetudes kirjandusvoole, põhiliiki ja -žanre ning analüüsib teoseid liigi- ja žanritunnuste põhjal;</p> <p>2) toob näiteid romaani alaliikide, autorite ning teoste kohta;</p> <p>3) nimetab käsitletud proosa- ja draamateoste teemasid, probleeme ning ideid, analüüsib tegelasi ja nende suhteid, loob seoseid nüüdisajaga ning tsiteerib ja refereerib oma väidete kinnitamiseks teksti;</p> <p>4) nimetab luuleteksti žanri, teema ja põhimotiivid, sõnastab selle mõtte ning analüüsib keele- ja kujundikasutust;</p>	<p>Kursus „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses II“ Õpilane:</p> <p>1) loeb läbi vähemalt kolm tervikteost, analüüsib ja tõlgendab loetud teoseid nii ühisaruteludes kui ka individuaalses tekstiloomes, jagab oma lugemiskogemusi;</p> <p>2) selgitab kirjandusperioodide ajalist järgnevust realismist kuni 21. sajandi kirjanduseni ning nende seost ajaloo- ja kultuurikontekstiga;</p> <p>3) leiab kirjandusteosest ajastule või voolule iseloomuliku mõtteviisi ja väärtushinnangute kajastusi;</p> <p>4) eristab tekstinäidete põhjal eri žanre ja kujutamisi, võrdleb vähemalt kahe teose sisu, väljenduslaadi ja ülesehitust;</p> <p>5) kommenteerib loetud tekstikatkendeid ja tervikteoseid nii suuliselt kui ka kirjalikult, arutleb erinevate seisukohtade, peamiste teemade ja probleemide üle;</p>

<p>5) kasutab tekstianalüüsis vajalikke mõisteid ja kujundeid; 6) on läbi lugenud ning analüüsinud neli eesti või maailmakirjanduse proosa- või draamateost.</p>	<p>6) analüüsib ja hindab luule-, proosa- ja draamateoste poeetikat, väljendusvahendite mitmekesisust ja tähendust; 7) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab kirjandustekstidele tuginedes oma sõnavara.</p>
<p>IV kursus „20. sajandi kirjandus“ Õpitulemused Kursuse lõpus õpilane: 1) iseloomustab õppematerjalidele toetudes 20. sajandi kirjanduse tähtsamaid voole ja žanre ning autoreid ja nende teoseid; 2) nimetab 20. sajandi eesti kirjanduse tähtsamaid perioode, kirjanduslikke rühmitusi, olulisemaid autoreid ja nende teoseid; 3) seostab 20. sajandi eesti kirjandust Euroopa kirjanduse perioodide, voolude ja suundadega, 4) on läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt neli 20. sajandi proosa-, luule- või draamateost eesti või maailmakirjandusest, tunneb teoste ning nende autorite kohta üldises kultuuri- ja kirjandusloos.</p>	<p>Kursus „Identiteet ja eesti kirjandus“ Õpilane: 1) loeb läbi vähemalt kolm proosa- või draamateost ja ühe luulekogu, vahendab oma lugemis- ja kultuurikogemust nii rühmaaruteludes kui ka individuaalses tekstiloomes; 2) analüüsib ja tõlgendab erinevate identiteedivormide kujutamist eri ajajärgude kirjandusteostes, kirjutab loetud teoste tuginedes arutluse; 3) kirjeldab ja võrdleb kirjandusteoste tuginedes eestlase kultuurimälu ja väärtusmaailma muutumist eri ajajärgudel; 4) arutleb loetud teosele või tekstikatkendile tuginedes ühiskondlike ja kultuuriliste teemade, probleemide ja sündmuste üle ning toob nende kohta tekstist näiteid; 5) analüüsib ja tõlgendab loetud proosa- ja draamateoste sisu ja vormivõtete ühtsust: nimetab teema, sõnastab probleemi ja peamõtte, iseloomustab tegevusaega ja -kohta, jutustaja vaatepunkti, tegelassuhteid ja -kõnet, sündmustikku ja kompositsiooni; 6) analüüsib ja mõtestab luuletuste sisu ja vormivõtete ühtsust: nimetab teema ja põhimotiivid, iseloomustab lüürilist aegruumi ja vaatepunkti, seostab kujundiloomet, meetrikat ja stroofikat sisuga, kirjeldab luuletuste meeleolu ning avab nende tähendusi; 7) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab kirjandustekstidele tuginedes oma sõnavara.</p>
<p>V kursus „Uuem kirjandus“ Õpitulemused Kursuse lõpus õpilane: 1) nimetab tähtsamaid uuema eesti kirjanduse autoreid ja nende teoseid, tunneb nüüdiskirjanduse peamisi arengusuundi; 2) oskab analüüsida uuemat kirjandust, kirjeldab sõnavaliku eripära ning stiili seoseid teksti sõnumiga, kujundab oma arvamuse ja loob seoseid varem loetuga; 3) seostab loetut tänapäeva eluolu ja nähtustega, iseenda, ühiskondlike ning üldinimlike probleemide ja väärtustega; 4) on läbi lugenud ja analüüsinud vähemalt neli luule-, proosa- või draamateost eesti või maailmakirjandusest. Valikkursus „Kirjandus ja ühiskond“ Õpitulemused Kursuse lõpus õpilane:</p>	<p>Kursus „Kirjandus ja ühiskond“ Õpilane: 1) loeb läbi vähemalt kolm proosa- või draamateost ja ühe eesti autori luulekogu, analüüsib ja tõlgendab loetud teoseid nii ühisaruteludes kui ka individuaalses tekstiloomes; 2) arutleb kirjanduse ja ühiskonna omavaheliste suhete üle, nimetab kirjandusteose loomet ja vastuvõttu mõjutavaid tegureid ja toob nende kohta näiteid; 3) iseloomustab põhjalikumalt vähemalt kahe autori loomingut, määrab nende teoste koha ajastus, voolus või rahvuskirjanduses; 4) toob loetud teosele või tekstikatkendile tuginedes näiteid ajastu ja inimese kujutamisest, arutleb teoses käsitletud ühiskondlike probleemide ja väärtuste üle; 5) analüüsib kirjandusteost mõne 20. või 21. sajandi mõtte- või kirjandusvoolu kontekstis, leiab tekstist iseloomulikke tunnuseid ja näiteid;</p>

<p>1) selgitab kirjanduse ja ühiskonna omavahelisi suhteid, nimetades kirjandusteose sünni ja vastuvõttu mõjutavaid tegureid;</p> <p>2) määrab vähemalt kahe kursuses käsitletud autori ja nende teoste koha ajastus, rühmituses või rahvuskirjanduses;</p> <p>3) toob loetud teksti(katkendi)le tuginedes näiteid ühiskonnaolude ja inimese kujutamise kohta, arutleb selle teema ja probleemide ning eetiliste ja esteetiliste väärtuste üle;</p> <p>4) analüüsib kirjandusteost ühest 20. sajandi mõttevoolust lähtudes ning leiab tekstist vastava vaatepunkti kajastusi nii teemade, probleemide kui ka ideede tasandil;</p> <p>5) on lugenud kirjandus- ja kultuuriloolist esseistikat, kirjutab ilukirjandusteose põhjal essee;</p> <p>6) on läbi lugenud vähemalt kolm terviklikku proosa- või draamateost ja ühe eesti autori luuletuskogu ning analüüsinud neid.</p>	<p>6) eristab tekstinäidete põhjal eri žanre ja kujutamisi, võrdleb vähemalt kahe teose sisu, väljenduslaadi ja ülesehitust;</p> <p>7) kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid ja laiendab kirjandustekstidele tuginedes oma sõnavara.</p>
--	--